

Kosztá Hetagurov:

Vadászat kaukázusi turra¹

Zebat aul² mindössze tizenhárom portából állt. A szaklyák³, mint a fecskefészkek voltak a sziklaszirtekre felragasztva, egészen a felhőkig emelkedtek fel a mély hegyszorosból. A szurdok sziklás fenékén morajló patak aranyfonálnak tűnik az aulból letekintve. Sem egy bokrocška sem egy szál fa az egész környéken! Mindenütt sziklák, csak sziklák vannak, mohával benőve, meg csupasz, élettelen kövek.

Ebben az aulban oszéték⁴ laktak, akik nagyon szegényesen éltek, mert nem rendelkeztek sem kaszálókkal, sem szántóföldekkel. A férfiak kaukázusi turokra vadásztak, az asszonyok pedig a háztartásra ügyeltek. A tehenek helyett kecskéket tartottak, a lovak helyett pedig szamarak szolgáltak. Akinek két szamara volt, már gazdag embernek számított. Az egész aul baromfiállománya csak egy bóbítás kakasból és két-három kendermagos tyúkocskából állott.

Ősszel az aul környéke még siralmasabb képet mutat. A csenevész fű megsárgul. Szürke felhők ereszkednek az aulra; a gleccserek felől hideg szél fúj. Elkezdődnek az esőzések, a derek és a havazások ...

Egyébként szeptember végén olykor még verőfényes napok szoktak lenni, hűvös reggelekkel és kellemesen meleg estékkel. A lemenő nap sugarai bearanyozzák a hegyek szeszélyes csúcsait. A völgyet áttetsző füstfelhőske takarja, amelyből mint az elvarázsolt kastélyok állnak ki a csipkés sziklák. Távol a mélyben a nyughatatlan patak morajlik, mintegy billentyűk ezerein átfutván töri meg a sziklák néma csendjét.

Az ilyen esték egyikén az aul szélső szaklyájához egy oszét ifjú érkezett.

— Tédó! — szólalt meg, nem lépven be a szaklyába.

— Ki az? — felelt rá egy férfihang, és hamarosan egy zömök férfi jelent meg a keskeny ajtóban, szürke cserkeszkában⁵ és lenvászon sapkában. — Te vagy, Szabán? Jó estét! — fordult jókedvűen az oszét fiatalemberhez. — Mi újság?

— Az az átkozott bakkecske elvitte az egyik bocskoromat és csak a fonott talpát hagyta meg nekem, — mondta a fiatalember szinte könnyezve.

— Hát ez meg, hogy történt?

— Nagyon egyszerűen. Megjavítottam, bekentem, majd kiraktam őket a friss fűre. Csak fel kell majd húznom őket... Majd a puskámmal kezdtem bíbelődni. Ideje már kovát cserélni benne, gondoltam. Kicséréltem... Fel akarom húzni a bocskoromat... A balos a helyén van, a jobblábasnak nyoma veszett. Itt is, ott is elkezdem keresni... Sehol sem találok. Faggatom a nővéremet, előveszem a fivéremet — senki sem tud róla semmit. A bakkecske pedig ezalatt csak rágózik, kérőzik a sötét sarokban. Az anyám vette észre. Egyedül csak a talpát tudtuk tőle elcibálni.

— Kellemetlen eset — állapította meg Tédó nevetve, — de még sikerülhet megjavítanod. A hold feljövetelekor várunk.

— Csakugyan? ... Hát megköszönöm...

— Hála legyen Afszatinak⁶, aki holnap hajnaltól összetereleli nekünk a sarlósszarvúak nyáját.

— Megyek, máris megyek! — És az ifjú oszét gyors léptekkel elindult a görbe utcán.

— Ne feledd el a többieket is figyelmeztetni, — kiáltotta utána Tédó, miközben visszafordult a szaklyába.

Tédó szaklyája két részből állt. Az egyikben, fonott sövény mögött a kecskék voltak berekesztve, a másokban pedig maga a gazda lakott. A lakó részben a déli falon egy kis rés

szolgált ablakként. A földes padló közepén égett a tűz. A füstje a mennyezet nyílásán át távozott. A tűz felett üst lógott. A fiatalasszony lepényeket formált a sötét tésztából, s azután megsütötte őket a forró hamuban. A tűzhely másik oldalán egy öregember üldögélt, és egy csecsemővel foglalatoskodott. Ez volt az éppen most belépő Tédó családja: az apja, a felesége és a fiacskája.

Zuráb — így hívták az öreget — valamikor híres vadász volt; azonban az öregség erőt vett rajta: meggyengült a látása, s átadta a puskát a fiának. A fiú nem hozott szégyent az apjára, a legjobb vadász lett az aulban.

Amikor Tédó a vadászatokra készülődött, Zuráb vidámmá és beszédessé vált. Visszaemlékezett a fiatalságára, és ellátta a fiút a szükséges tanácsokkal. Csak Zalina, Tédó fiatal felesége szenvedett mindig olyankor, amikor a férje vadászni készülődött. Rengeteg történetet hallott a turok vadászatának a veszélyeiről, és emiatt féltette a férjét. Amikor hangot adott az aggályainak, Tédó rendszerint kinevette a női gyávasága miatt. Ki nem állhatta a könnyeket, soha sem sírhatott előtte.

— Ki járt itt? — kérdezte Zuráb, amikor a fia visszatért a szaklyába.

— Szabán — felelte Tédó. — Azt kéri, várjak rá holdkeltéig, mert nem sikerült felkészülnie. Mondtam neki, hogy jól van.

— Persze! Persze! — helyeselt az öreg, — Mi is mindig így csináltuk. A hold korán felkel — sikeresek lesztek. A holdas éjjel a turok lejjebb ereszkednek. Ha az Egérösvényen mentek, akkor hajnalra elcsíphetitek őket a szorosban.

— Így van, — jegyezte meg a fiú, — azonban ezen az ösvényen veszélyes éjjel felmászni.

— Anyámasszony katonái! — vágta a szemébe az öreg. — A turra vadászók nem ismerhetnek semmiféle akadályt. Ezen az ösvényen ködös éjjel is felkapaszkodtam, záporosóben. Egyszer, a három barlangon túl majdnem az életemmel fizettem érte — majdnem lezuhantam... de nem esett bajom, megkegyelmezett az úr.

— Magamat nem féltem, — mentegetőzött Tédó. — Mindegyik kövecskéjét ismerem ennek az ösvénynek; azonban lesznek közöttünk tapasztalatlan vadászok is, tartok tőle, nem egyeznének bele.

— A gyerekeket soha nem szükséges megkérdezni, jegyezte meg ridegen az öreg.

Elkészült a vacsora. Zalina levette a bográcsot, két csészét rántott levessel töltött tele, és a lepényekkel együtt a háromlábú alacsony kerekasztalra helyezte őket. Tédó fogta az asztalt, és az apja elé rakta. Az öreg átadta a gyermeket az anyjának, és imádság közben megtörte a lepényt. Tédó tisztelettudóan az apja mellé ült, s elkezdtek vacsorázni.

Zalina a szokás szerint a gyermekkel a karján álldogált.

Amikor Zuráb az utolsó korttyal is végzett a csészéből, megsimította a szakállát és megköszönte az úrnak az ételt, Tédó gyorsan fogta az asztalt, és a felesége elé tette. Zuráb pipára gyújtott, sikert kívánt a fiának az előtte álló vadászatra, és elindult aludni. Abban a részben aludt, ahol a kecskék tartózkodtak.

Az öreg kivonulása után Zalina is vacsorázni kezdett. Tédó fogta a fiúcskát, a térdére ültette és a feleségével tréfálgozott:

— Mit lógatod úgy az orrod? Talán ismét a nagyanyádra gondoltál?

— Kérlek, ne menj azon az átkozott ösvényen — mondta csendesen Zalina, és a csésze fölé hajolt. Egy hatalmas könnycsepp gördült le a napbarnított arcán, és belepottyant a levesébe.

— Talán azt kívánnád, hogy ennek a szaklyának az ablakából vadásszak a turokra?

— De, ha... ne adja az Isten... valamiféle szerencsétlenség történne?...

— Ejnye, lelkecském! Ha nem akarja az úr, nem esz meg a medve... Ha mégis valami baj történne, — folytatta vidáman, a fiacskáját ringatva: — Látod, milyen derék fiúcska! Eltart és el is temet téged... Így igaz, fiacskám? Eltemeted a mamát?

A gyermek kacagott és integetni kezdett a kezecskéivel.

— Dzsigit⁷ vagy, egyszóval — igazi dzsigit vagy! De mégis menj most anyádhoz! — Tédó férfiasan megcsókolta a gyermeket, és átnyújtotta az anyjának.

— Ehen e, úgy látszik a hold is felkelt, — folytatta tovább, kitekintve az ablakocskán. Hát ez azt jelenti, szedelőzködj és gyerünk!...

— Szépen kérek, ne menj el ma, — rimánkodott neki Zalina síró hangon.

— Elment az eszed! — kiáltotta Tédó. — Éhen akarsz elpusztulni?!

— Majd kihúzzuk valahogyan... halaszd a vadászatot máskorra.

— Azután miért?

— Csak... úgy félek

— Ha-ha-ha! Bolond vagy! Mitől tartasz? Nem először fordul elő... Hál' Istennek, eleget tapasztaltam már... meg mindig tanul valamit az ember... No, elég ebből, elég... Légy okos. Hiszen meg kell élnünk valahogyan. Miből éljünk meg, ha nem a vadászatból. Tehát ne félj, a többit pedig bízd rá Szent György⁸ akaratára. Ne légy gyáva, és én akkora kecskebakot hozok haza, hogy te magad is felcspasz vadásznak — becsületszavamra!

— Tédó! Hé, Tédó! — hallatszott egy hang az utcáról.

— Megyek már! — kiáltotta neki Tédó feleletül, és lekasztotta falról a puskát, a táskát és a kámzsát, majd kiment az utcára.

Az Egérösvény mindenkor veszélyes, az éjszakai közlekedőkre pedig még inkább az. Hol kígyóként kanyarog a sziklahasadékok között, hol meg meredek lépcsőként kúszik fel a függőleges falakra, hol gyíkként tűnik el a megközelíthetetlen szirtek ráncai között, hol pókfónálként veszi körül a feneketlen szakadékot, hol meg teljesen eltűnik a sziklaomlások és görgetegek káoszában.

Egyes helyeken olyan szűk, hogy nincs hová rakni a lábat vagy éppen négykézláb kell átcsúszni rajta. A bátor utasra minden egyes lépéskor ráeshet egy leváló sziklatömb, minden pillanatban kockáztatja az életét, olyan feneketlen mélységbe zuhanhat, ahol még a holló sem talál majd rá.

Tédó a többiek előtt ment. A lábai már fáradtak, azonban lankadatlanul kapaszkodott felfelé.

— Nem tudok menni tovább, — sóhajtotta az egyik újonc.

— Meg kellene pihennünk valahol, — csatlakoztak hozzá a többiek is.

— Nincs időnk a pihenésre! — válaszolt vissza Tédó. — Hamarosan hajnallik, és napfelkeltéig nem érünk a hágóhoz.

— Menjen, aki akar, de én nem tudok, — folytatta az újonc.

— Anyámasszony katonája! — ordított rá Tédó. — Neked a tésztagyúrás való, nem pedig turokra vadászni! Zaurbek! — fordult a nyomában járó társához, — te jobban ismered ezt az utat nálamnál, maradj le velem, mi pedig tovább megyünk. Napkeltével, ha csak valami nem jön közbe, a hágónál leszünk. Könnyűszerrel összeterelejük a turokat — nem menekülhetnek el a golyóink elől.

— Én is lemaradok, — mondta bátortalanul még egy vadász.

— Annál jobb, — felelte Tédó. — ez azt jelenti, hogy mindegyik csoport három emberből áll majd. Gyerünk! — És újból mászni kezdett a meredélyen. Szabán a nyomában.

Az út egyre nehezebbé vált. Tédó biztatta a társait, a veszélyes helyeken megmutogatta nekik, hová lépjenek, melyik kő áll biztosan a helyén, mekkorát kell ugrani, meg egyebeket.

— Állj! — kiáltott az egyik oszét. — Látható, hegyomlás volt: nem lehet továbbhaladni.

És valójában, ezen a helyen vége szakadt az ösvénynek. Tédó előrement és vagy tíz lépésnyire megpillantotta a hatalmas sziklakiszögellést, ahol látni lehetett az ösvény folytatását. Azonban az ösvény folytatása és a vadászok közötti távolság egy igen meredek kőfal volt, amelynek a háta eltűnt a hajnali ködben, a talpazata pedig beleveszett a tátongó szakadékba. Hatalmas bátorság és határtalan vakmerőség kellett hozzá, hogy elérjék az ösvény folytatását, mintegy hozzáláncolva a falkiszögelléshez, a kősziklák hasadékaihoz és redőeihez; azonban a merész hegylakók már megszokták a harcot az efféle akadályokkal.

— Hozzatok kötelet, — kiáltotta Tédó.

Odanyújtották neki, ő pedig körülhurkolta az egyik végét az övéhez.

— Tartsátok erősen!

— Tartjuk, — felelték a társai.

Egy percig tartó csend következett. Tédó úgy kúszott előre, mint egy macska, belekapaszkodott a szikla minden kiugrásába, görcsébe.

— Eresszetek lejjebb! — kiáltotta felfelé.

— No! — felelték a társai, és engedtek a kötélén, nem többet, mint fél arsinnyit⁹.

— Még! — ismételte Tédó.

— No még! ...

— Elég, — kiáltotta Tédó a másik partról, — biztonságos. Bátran jöhettek.

A második vadász könnyen átkelt, mert a kötelet, amellyel fel volt övezve, már mind a két végéről tartották. Az omlás túlsó végén Tédó tartotta, ezen az oldalon meg Szabán.

— Készen vagyunk

Már csak Szabánnak kellett átkelni. Ugyanúgy, mint a társai, körülvette a kötelet az övé, s elkiáltotta, hogy «tartsatok!», és elkezdett átmászni a szakadékon.

— Mindenki visszafojtotta a lélegzetét. Tédó mind rövidebbre fogta a kötelet. Még két-három lépés és Szabán is ezen az oldalon lesz. Hallani lehetett, hogyan kapaszkodik a körmeivel a kősziklába, hogyan gördülnek ki a lába alól a mélybe a kisebb kődarabok...

— Allah!! — hangzott fel hirtelen a vadász rémült kiáltása. Szabán lezuhant, azonban a társai már fel voltak készülve az ilyen esetekre: keményen tartották a kötelet, és a fiatal oszét a feneketlen mélység felett himbálózott.

— Megütötted magad? — kiáltotta Tédó?

— Úgy néz ki, nem, — hörögte Szabán.

A társai felhúzták, és tovább folytatták az útjukat.

— No, hál' Istennek, — mondta Tédó, a még következő nehéz átjáró után, — most már túl vagyunk a nehezen. Már csak kevés van hátra, ráadásul egészen ki is világosodott.

Hamarosan eljutottak a gyülekezési pontig. Tenyérnyi tisztás egy kiugró sziklának a legtetején, amely a vadászok kedvelt pihenőhelye volt. Itt beszéltek meg a vadászat tervét. Ide hozták a zsákmányaikat, itt raktak tüzet, itt sütötték a saslikot, énekelték a kedvenc nótáikat, és aludtak édes álmokat egy-egy megerőltető nap és ízletes vacsora után.

— Hát most megpihenhetünk egy kicsikét, — mondta vidáman Tédó, letéve a táskáját és a fegyverét. — Itt már otthon vagyunk.

A vadászok leültek körben, és reggelezni kezdtek. Mindegyikük táskájából árpalepény és a só került elő, sőt Szabánnak még egy darabka sajtja is volt.

Közben eljött a vadászat ideje is. A vadásztársak megvizsgálták a fegyvereiket, kupacba rakták a súlyosabb holmikat, sok sikert kívántak egymásnak, és elmentek a megbeszélte leshelyekre. Tédónak a legmagasabb nyeret kellett elfoglalnia. Elvált a többiektől, és gyorsan emelkedni kezdett a lejtőn. A fordulónál megállt egy pillanatra, intett a társainak a sapkájával, s eltűnt.

A felkelő nap sugarai ragyogó hajnalpírral árasztották el a Kazbek csúcsát. A hegyek is elkezdtek kibontakozni a hajnali ködből. A távolban a Darjál-szoros sötétellett. Tédó közeledett a leshelyéhez. A meredek emelkedő után megállt egy pillanatra, hogy kifújja magát, rátámaszkodott a fegyverére és körülnézett... Jobbra tőle egy jókora hajlatban egy nagyobb tur család legelészett. Megdobbant a szíve a vadásznak... Felemelte a fegyverét, de azon nyomban le is eresztette. A lövése nem jutott volna el a turokig. Meg kellett fontolnia, melyik oldalról közelítse meg őket. Két lehetséges út kínálkozott. A felső — kevésbé veszélyes a vadász számára, de túlságosan belátható: a turok észrevehetik és elbújhatnak. Az alsón egészen a közelükbe lehet jutni, de túlságosan veszélyes szakadékon át halad...

— Ej, semmiség, — morogta Tédó, és elindult az alsó úton...

Az évszázados gleccserek és a komor szilaszirtek lakói egyáltalán nem gyanították a rájuk leselkedő veszélyt. Jónéhányan közülük gyanútlanul legelészték a meredek tisztáson, a többiek pedig békésen pihentek a kiugró sziklákon.

Tédó soha nem tapasztalt bátorságról és fürgeségről tett tanúbizonyságot. Rendkívül óvatosan, mint egy vadmacska, lopakodott közelebb a zsákmányához. Egyetlen kövecskét sem tolt arrébb a helyéről, egy homokszemcse sem csikordult meg a talpa alatt. Lassan mozgott, de minden egyes lépése biztos sikert ígért a számára.

Már nem sok van hátra, és kiválaszthatja a legkedvezőbb célpontot. Már a helyén is van... A térség is elegendő arra, hogy letérdeljen és célozzon ... Nem fog célt téveszteni. Nem ijesztette a lába alatt sötétlő mélység, elfeledkezett a szörnyű gránitomladékról, amely rendetlen halomban a feje felett tornyosult, kiment a fejéből, hogy a legkisebb rázkódástól ez az omlékony halom megmozdulhat és a szakadék fenekére sodorhatja. Tédó gondolataiban csak a tur járt, amelyet hamarosan meglő. Felhúzta a kakast és célózni kezdett... A tur, amelyet kiválasztott, a másik helyre vonult át. Tédó kivárta, amíg megállapodik, újra rá akart célózni, de önkéntelenül leeresztette a puskáját. A kiszemelt tur játékba kezdett, olyanba, amelyet nem minden vadásznak adatik meg hogy láthasson. A hátsó lábaira ágaskodott, a fejét előreszegezve egy másiknak rontott, amely jóval lejjebb állt nálnál, egészen az omladék szélén. Hallatszott az összecsapódó szarvak csattanása. Az alsó tur mesterien felfogta az öklelést. Az ellenfelek helyeket cseréltek. Ugyanolyan elszánt nekiszökellés, szörnyű csattanás, és rendkívüli ügyes elhárítás. Újra helyet cseréltek. Nem lehetett tudni, mennyi ideig folytatódott volna ez a küzdelem, ha Tédó nem vet véget neki. A vadász fejében hirtelen egy ravasz ötlet született — egyetlen lövéssel leteríteni mind a két megtermett turt. A számítása megvalósult. Abban a pillanatban, amikor a felső tur a hátulsó lábára ágaskodott és ellökte magát a szikláról, hogy a megszokott módon szökelljen egyet, Tédó belelőtt az alsóba, és mind a két ellenfél a vadász ravaszságának esett áldozatul. Az alsót a vadász golyója ölte meg, a felső pedig, nem ütközve ellenállásba, vele együtt repült le a mélybe...

A vadász azonban nem sokáig örvendezhetett a sikerének. A lövés megriasztotta a többi turt. Futásnak eredtek. Egy perc sem telt el, s az egyikük a vadász feje felett tornyosuló omladék tetejére került. Szörnyű pillanat következett. Tédó látta, amikor a tur elugrik, miként mozdul meg a lába alatt az egyik kődarab, utána pedig a második és a harmadik... Még egy pillanat, s ez az omlékony halom megmozdult, szörnyű morajlással megindult lefelé a meredek sziklaszakadékon. Minden kövecske ezer másikat mozdított el a helyéről... A hangjának morajlása tíz versztányira¹⁰ is elhallatszott. Sötét porfelhő borította el az egész szurdokot...

Vége lett a hegyomlásnak. Valahol a szoros mélyén elhalt az utolsó visszhang is... elült a por is. A kiszögellésnek, amelyen Tédó állt, nyoma sem maradt. Minden elsodort... mindent megsemmisített a sziklaáradat.

(1893 (?))

(Fordította: Kovács J. Béla)

¹ **kaukázusi tur:** (capra caucasica) kaukázusi vadkecske; a kelet-kaukázusi kecske hossza 130-150 cm, a tömege 45-80 kg.; egy kelet-kaukázusi kecskecsorda 12 egyedből áll; füvekkel, levelekkel táplálkozik; a kelet-kaukázusi kecske a farkas és a hiúz zsákmányállata.

² **aul:** kaukázusi hegyi falu

³ **szaklya:** hegyoldalba vájt lakóhelyiség

⁴ **oszétek:** a jászokkal rokon kaukázusi nép, közös őseik az alánok voltak, a XIII. század elején a mongolokkal vívott vesztes csata után a jászok Magyarország területére kértek bebocsátást, az oszétek pedig a Kaukázus védhető völgyeibe húzódtak vissza

⁵ **cserkeszka:** cserkesz kaftán, hosszú, szűk, középen ráncolt köpeny, az oszét viselet része volt

⁶ **Afszati:** az oszét mitológia szerint a vadak istene

⁷ **dzsigit:** ügyes kaukázusi lovas, bravúr-lovas, itt elismerés, dicséret

⁸ **Szent György** (oszétül Uasztirdzsi) a férfiak védőszentje

⁹ **arsin:** orosz rőf, 71 cm

¹⁰ **verszta:** verszt orosz hossz mérték, kb. 1 km

Koszta Hetagurov (1859—1906)

az oszét irodalom megteremtője, költő, próza- és újságíró, festőművész. Októberben országszerte megünnepelték születésének a 150. évfordulóját. A 2009. esztendőit Hetagurov-évnek szánták. Az ő nevét viseli Vlagyikavkáz egyeteme is. A róla elnevezett legrangosabb oszét művészeti díjat ebben az évben a Jászságról és az alán hősi múltról filmeket készítő Temina Tuajeva és forgatócsoportja kapta. Ugyancsak októberben ünnepelték Vlagyikavkáz város jubileumát is. Ezeken az ünnepségeken Jászberény város küldöttsége is részt vett.